

Spis treści

Wstęp	9
Wprowadzenie.	
Ciało jako praźródło kultury obyczajowej – istota, uwarunkowania, typologie, funkcje	13
1. Ciało i cielesność (w aspekcie antropologii biologicznej a antropologii filozoficznej i pedagogiki) jako praźródło i płaszczyzna kształtowania się obyczajowości	14
2. Istota kultury obyczajowej i jej uwarunkowania	20
3. Zwyczaje, obyczaje, obrzędy, rytuały – określenie pojęć i ich typologii	24
Znaczenia pojęć	24
Typologia obyczajów i obrzędów	26
4. Funkcje obyczajowości	28
Rozdział I	
Obyczajowość dotycząca cielesności człowieka	31
1. Kult ciała i młodości a starość	31
2. Dominujące wzory kobiety i mężczyzny	35
3. Praktyki związane z higieną i troską o urodę	40
4. Modny ubiór	44
5. Tatuaż – moda czy ekstremalna potrzeba zmiany wyglądu ciała?	46
6. Piercing – jedna z najstarszych form obyczajowych zdobienia ciała	49

Rozdział II

Obyczajowość związana z potrzebami bytowymi człowieka	51
1. Obyczajowość związana z zaspokajaniem potrzeby schronienia	51
2. Bezrobocie, bezdomność i emigracje zarobkowe	54
3. Tradycja i nowoczesność w sposobie odżywiania	60
4. Współcześni konsumenci i ich obyczajowość kształtowana przez supermarkety i centra handlowe	63

Rozdział III

Obyczajowość dotycząca wartości witalnych (zdrowie i seks)	67
1. Nowe obyczaje związane z troską o zdrowie	67
Praktyki obyczajowe związane z troską o zdrowie	67
2. Otyłość	70
3. Obyczajowość związana z seksem	72
Seks zimny, gorący i ludyczny	73
Seks płatny i nietypowy	76
4. Trzecia płeć	80
5. Manifestowana i ukrywana obyczajowość homoseksualizmu	82

Rozdział IV

Społeczne oblicza obyczajowości świeckiej	87
1. Relikty obyczajowe historycznych kultur w Polsce	87
Relikty kultury szlacheckiej	87
Echa obyczajowości żydowskiej	91
2. Zanikające formy współczesnej obyczajowości	94
Jarmarki, targi, stragany odpustowe – relikty zanikającej obyczajowości?	94
Obyczajowość kultywowana przez Ochotniczą Straż Pożarną	95
3. Współczesne zwyczaje i obyczaje związane z hobby i rekreacją	96
Turnieje rycerskie	97
Żeglarstwo	98
Zwyczaje łowieckie	100
4. Domowe formy świeckiego życia towarzyskiego	101

-
5. Clubbing jako nobilitująca forma życia towarzyskiego młodzieży 104
  6. Plotka w życiu towarzyskim 106

Rozdział V

- Współczesna obyczajowość o charakterze religijno-świeckim 109
1. Renesans zarzuconej obyczajowości religijnej 109
    - Egzorcyzmy 109
    - Pielgrzymki 112
  2. Zmiany w obyczajowości świąteczno-religijnej 115
    - Zmiany w obyczajach i obrzędach tzw. świąt nakazanych 115
  3. Współczesna obyczajowość związana ze świeckim świętowaniem 118
    - Karnawał 118
    - Andrzejki 118
    - Mikołajki 119
  4. Stare i nowe formy obyczajowe czczenia pamięci osób i „naszych młodszych braci” 119
    - Święto zmarłych a Halloween 119
    - Pojednanie człowieka z naturą (cmentarze dla zwierząt) 120
  5. Zwyczaje i obrzędy przejścia 122
    - Narodziny dziecka, chrzest i I Komunia 122
    - Obrzędowość ślubna i weselna 124
      - Zaręczyny 124
      - Ceremonie ślubne i związane z nimi najnowsze zwyczaje 125
      - Wesele 126
    - Obyczaje związane ze śmiercią i pochówkiem 128

Rozdział VI

- Obyczajowość młodego pokolenia jako poszukiwanie własnej drogi życiowej (od ideałów do patologii) 131
1. Współczesny *savoir-vivre* i zasady komunikacji niewerbalnej 131
    - Pozdrowienia i zwroty grzecznościowe 132
    - Zasady komunikacji niewerbalnej 134
  2. Dawne ideały i wzory zachowania w nowej szacie 137
    - Ideały i obyczajowość harcerzy 137
    - Wspólnoty religijne 140
    - New Age jako alternatywna wizja życia 144

3. Zachowania patologiczne pod wpływem używek
w subkulturach młodzieżowych 146
- Zachowanie pod wpływem używek 146
- Patologiczne zachowania w subkulturach młodzieżowych 150
4. Obyczajowość kultywowana i kreowana przez szkoły i uniwersytety
oraz placówki kultury 153

Rozdział VII

- Obyczajowość życia artystycznego, naukowego, politycznego
i religijnego 161
1. Zwyczaje i obyczaje w środowisku artystycznym i naukowym 161
  - Układanie stosunków interpersonalnych w pracy 161
  - Premiera teatralna i towarzyszące jej zwyczaje 164
  - Jubileusze, benefisy i inne wyrazy uznania 164
  - Nasilające się zjawiska patologii w życiu naukowym 169
  2. Populizm i koniunkturalizm jako główne cechy obyczajowości
w życiu społeczno-politycznym 171
  3. Trudne problemy Kościoła i zmian w religijności wiernych 173
  - Synkretyzm ponowoczesnej religijności 173
  - Religia(e) – między fundamentalizmem a liberalizmem 176
  - Różne oblicza religijności i towarzysząca im obyczajowość 177
  - Wielkopańskość stylu życia duchownych 178
  - Zmiany w Kościele i obrzędowości pod wpływem różnorodnych
nurtów rewizjonistyczno-reformatorskich i charyzmatycznych 180

Podsumowanie

- Globalny charakter ponowoczesnej obyczajowości
kreowanej przez media 183
- Polecane lektury uzupełniające 193
- Bibliografia 195